

По картоплі

Олександр Мінович

Я – Василь Степанюк із хутора Мирхівка, що біля Ковеля. Тепер вже хутора немає, навіть на карті. Вважається, що я живу в селі. Тут я вже став своїм, і всі мене знають. Я найбільшій не тільки в нашому селі, а, напевно, в районі чи ще більшій окрузі. Раніше, коли я був молодшим та крепшим, то держав корову, свиней, кури були й собачення якесь бігало коло хати. Тепер цього всього давно нема, бо немає для того вже ні сили, ні здоров'я. У хаті в мене й підмести нічого. Живу з того, що саджу ще трохи картоплі, а ще цибулі й огірків на невеличкій грядці за хатою, де земля не затіняється моїми старезними ясенами, що всихають разом зі мною.

Сусідські баби часом занесуть шматок старого сала – то мені хватає зажарювати картоплю майже на цілий місяць, а то ще занесуть молока з банку – то я його ставлю на сонці, щоб скисло, бо не кислого вже не можу, і п'ю-їм його з тою ж таки картоплею.

Хата в мене не закривається. Нема чого вкрати. Навіть цигани не заходять.

Колись була жінка. Та на старість десь повіялась по світу й пропала. А дітей якось у нас не завелось. Одинак, одним словом.

Сьогодні неділя. До церкви не пішов. Ходжу з кострубом по подвір'ю та дивлюся на дорогу, чи хто не йде-не їде, щоб поздороватися. А то сяду на лавку під вікнами хати та й дивлюся, як картопля цвіте.

З тою картоплею була в мене пригода років із п'ятнадцять назад. ГорОд мій вздовж дороги, що йде до асфальту, а там уже куди хочеш, чи то в Луцьк, чи в Ковель, чи хоч на край світу. Але як розвезе, то до того асфальту не добратись. Хіба трактором. Калюжі-баюри стоять до середини літа.

Якось, десь у році 78-му чи 79-му, коли вже Радянський Союз став слабшати та здавати, як я тепер, приїхали в наше село нечувані гості аж із Канади. Внучка Хельки Борисової – молода, красива, в джинсах, білих кросівках, вишитій сорочці, разом із чоловіком. Той кидався в очі, що був явно багатієм. Дорогий одяг, черевики модні, зачіска від непростого, мабуть, перукаря, перстень із каменем на лівій руці, а головне – постава, вигляд, самовпевненість, поважність – не простий чоловік.

Всім далеким родичам, бо близьких вже не стало, привезли купу подарунків. Із жвачкою в школу ходила вся малеча. На заздрість дітям із сусідніх сіл – наші жвачки з рота не виймали. Посмокчуть-пожують трохи й завернуть назад у обгортку, нової жуйки ж не чекати. Так ціле літо пережовували.

Двоюрідним племінницям канадці привезли штани-джинси. Ті спочатку носили їх до клубу, а потім, як дізналися, скільки вони стоять грошей, то повезли в Ковель на базар. Вернулися з новими чобітьми, одягом для дітей та себе, ще й грошей залишилося. Не джинси, а багатство.

Внучка трохи говорила українською. Хоча, що то українська, треба було здогадуватись. Ніби й слова знайомі, та все якісь наче не наші, ніби чужі, чи що то воно

таке, не знаю. Але в канадській родині видно вкинули їй щось у душу й серце з нашої Волині, яке потягнуло подивитися на батьківщину діда-баби.

Звичкий, як мені здається, до машин, канадець якось зумів випросити в нашого Толіка Басюка його пошарпану "Ниву". Толік робив шофером на піщаному кар'єрі, то грошей трохи заробляв, та й калимити вмів. Колись, років зо п'ять тому, поїхав до Ковеля й привіз звідти "Ниву". Відремонтував, почистив, пофарбував, на задне сидіння поклав новий футбольний м'яч, салон обклеїв напівоголеними дівчатами й став зводити з розуму заздрощами всіх односельців. До машини нікого не підпускав, не менше, як на п'ять кроків. А тут взяв і віддав її канадцю. Мабуть той добре заплатив. Може Толік скоро нову купить.

Як є машина, то треба кудись їхати. Спочатку по селу, але доріг нема, то далеко не заїдеш. Виходить одна дорога, повз мого горОду, калюжами, якщо виїдеш – і до Ковеля. А там уже інший світ.

Одного разу вийшов із хати – бачу їдуть наші канадці інший світ дивитись. Вона за кермом, а він збоку, дорогими цигарками шлях обкурює, з вікна машини дим пускає.

Коли ж пірнули в одну калюжу, в другу, почали буксувати, крутилися-вертілися – і виїхали на мою картоплю, бо горОд мій вище трохи дороги й на піщаній землі.

Проперлася "Нива" по всьому городу... Шість рядків картоплі – як і не було. Холера ясна!.. Я аж остовпів від такого безчинства й нахабства. Поплював на всі боки, вилаявся добре та й жду, коли ж вони назад.

Підвечір бачу – вертаються, і знову горОдом. ГородськІ люди, з Торонто, думаю, картоплі ніколи не бачили, але ж кепель у голові то треба мати.

Став я поперек машини з палкою – і не дьоргаюсь.

Зупинилися... Виходить канадець, вона в машині.

Як я матюкався й кричав, щоб тільки ви почули. Так, що навіть сусідська Ганька так на курей чи собаку не пробувала. Я тицяв палкою на глибокі борозни, що залишила машина, на розчавлене картоплиння й волав, що за таке треба стріляти та садити в тюрму. Розлютився, що аж слина з рота летіла.

Канадець злякався, вину визнав відразу. Показував на водійку, з якої нібито немає чого спитати, вибачався сто разів переді мною, раз за разом повторював "сорі... сорі...". А далі поліз в кишеню, вийняв якийсь папірець, написав щось на ньому під мої прокльони, поставив підпис і сунув мені в руки.

Я ж так розійшовся, що хоч і побачив цифру з кількома нулями, але зупинитися вже не міг.

Після того, як я знемігся матюкатися і почав приговорювати: "пропала картопля, така була добра картопля, така ж картопля, і як тепер зимувати – хоч з голоду помирай...", канадець дописав на папірці ще два нулі й притулив собі до лоба, щоб я краще бачив. Потім всунув той папірець мені в кишеню, вскочив у машину й змився чимдуж, аби мене не чути.

А ще через день канадці покинули село.

Залишився я без картоплі, з папірцем, на якому читалася цифра з багатьма нулями,

підпис, і слово "чек".

Спочатку я той чек нікому не показував, щоб не насміхалися, а потім дай, думаю, покажу нашому колгоспному бухгалтеру. Той глянув і сказав, щоб я викинув ту непотрібну бумажку. Без печатки, бланку, то каже не чек, а промокашка для чорнила. Ще й розказав всім по селу.

Почали наді мною глумитися. Прізвиськ приліпили з десяток. І як тільки не обзивали: і Лох, і Канадець, і Мільйонер, і Дід з чеком. Я вже й не радий був, що показав той папірець.

Та знаєте, допитливість, яка з'їла мою жінку й погнала її у світ, не давала спати і мені, мабуть, передалося від тої моєї старої подруги.

Був якось раз у Луцьку – зайшов у банк. Молоді дівчата посміялись із мого чека, а один старший чолов'яга сказав, що то таки документ, бо головне на ньому – підпис, і що в Канаді по такому папірцю можна отримати ті гроші, які вказані за підписом. Скільки тих грошей записано на тому чеку – я й не знав, але казали, що мільйон, мабуть глумилися наді мною, звідки мені було довідатися, чи я в тих мільйонах розбираюся, чи приходилось коли мати з ними справу... То ж не картопля тобі.

Але де ж то та Канада?... В розпал Радянського Союзу!.. Хто її тоді бачив, чи міг навіть мріяти туди дістатися. І я подумав-подумав – та змирився. Мільйон то й мільйон, але якщо його не дістати – то забудь і думати навіть. Я й забув, і не згадував.

Пройшло років із десять чи більше. Тепер на дворі 1995-й. Як і раніше, доживаю одинаком, часом за тиждень живої душі в своїй хаті не бачу. Аж тут поштарка!.. Тицяє в руки якийсь лист і просить за нього розписатися. Що за дивина!.. Листів я зроду не получав, а тут ще й розписатися треба. Глянув – а на конверті все не по-нашому. Чи то французька, чи англійська, хто його знає. Ми з поштаркою то не знаємо точно. Але слово "банк" виявляється пишеться майже так, як і в нас. Значить лист із банку, та ще й з іноземного. Листоноша ледь не підскакує від нетерплячки, а в мене руки почали тремити більше, ніж завжди. Хотів не розпечатувати, але пожалів поштарку – таку новину не визнає. Роздер того конверта з одного краю, та й читати – а воно там теж не по-нашому. Аж розстріїлися ми з поштаркою. Коли дивлюсь, а на звороті українською, і такими великими літерами, що й окулярів не треба.

Так і так, пишуть, в такому-то канадському банку на ваше ім'я зарезервовано паном таким-то в такому-то далекому році один мільйон канадських доларів.

Разів п'ять перечитав, потім листоноша ще, напевно, з десять. Я сів на лавку, щоб прийти в себе, а поштарка понеслася по селу, як Толікова "Нива" по калюжах, аж, здається, бризки полетіли.

Жодні, часті тоді пертурбації в нашій країні, так не вразили наше село, як моє мільйонерство. Мабуть, якби манна небесна падала в нашу канаву, що тече за селом, то й тоді б мої сільчани так не були приголомшені. Здається, в день, коли рознеслася новина, навіть телевізор ніхто не включав.

І пішли до мене ходаки... – далекі й близькі, родичі, сусіди, наш голова сільради, і навіть із Ковеля приїжджали.

Всі вирішили, що я потребую поради, куди гроші дівати.

Голова каже, що добре було б дорогу й школу збудувати, та й клуб скоро завалиться, родичі згадували, як вони мене шанували-любили, яке вони мають кровне відношення до мого діда та баби, тіток та дядьків.

Посипалися поради, як яблука з кошика... І як мені їхати в ту Канаду, і хто готовий мене супроводжувати, і де взяти гроші на дорогу, і куди сховати чек, щоб не загубився та ніхто не вкрав. Я й не знав раніше, що люди можуть так мною перейматися, чи то, точніше, не мною, а чужими грошима.

Спочатку злорадів... О, думаю, прийшла коза до воза, а я її батіжком!.. Візьму, і пошлю всіх на три вітри, хай їх мучить заздрість до моїх грошей!.. Потому подумав, що то трохи неправильно, не по-християнськи людей злити, та й вирішив, що спалю той злочасний чек. Проте як згадав, що то вже буде горіти не чек, а школа, клуб, статки моїх племінників – відразу відкинув капосні мислі геть.

І що його мені з тим всім робити?.. Дійсно побудувати дорогу й школу, чи ошчасливити родичів?.. А може віддати комусь одному?

Теж, думаю, що клопоту не одберуся... Як би не вирішив – хтось буде недовольний. Наживу на старість ворогів... От проблема!.. Сидів-сидів ввечері потемки, та й все думав і думав, як його вчинити. От і вирішив, знаєте... Поїду-но завтра до Ковеля, знайду того, як то його... нота... но-та-рі-у-са й відпишу частину Тонці Миколайковій, що її ще прозивають Квочкою. Відпишу на умові, що тільки тоді Тонька отримає половину мого багатства, як вийде заміж і народить дитину. А після цього, мої гроші, другу частину, зможе отримати сільрада на школу, клуб і дорогу та родичі мої на свої забаганки.

Тонька – зовсім непоказна, так кажуть про неї, а ще тиха й малослівна. Хлопці в її бік навіть не дивляться.

То ж хай тепер село постарається, якщо хоче дорогу і школу.